

Деведесета годишњица од оснивања прве дечје болнице у Србији

Желимир Микић¹, Александар Лешић²

¹Медицински факултет, Универзитет у Новом Саду, Нови Сад, Србија;

²Институт за ортопедску хирургију и трауматологију, Клинички центар Србије, Београд, Србија

КРАТАК САДРЖАЈ

Прва дечја болница у Србији основана је у јануару 1919. године. Била је смештена у напуштеној војној бараци у тадашњој Студеничкој улици у Београду, у близини Војне болнице. Оснивач је била др Кетрин Макфејл, млада лекарка из Шкотске, која је први пут дошла у Србију јануара 1915. с првом „Болницом шкотских жена“, а потом радила као добровољац у Првом светском рату у Француској и на Солунском фронту. У пролеће 1919. болници је био додељен и павиљон на Топчидеру, који је радио током летњих месеци до 1924. У новембру 1919. године болница је премештена у зграду у улици Кнеза Милоша и добила назив „Енглеско-српска дечја болница“. У фебруару 1920. болница је отворила депанданс и у „Вили Бравачић“ у Дубровнику, који је радио до 1922. Почетком 1921. године у болници је отворена и прва школа за медицинске сестре у Србији, а у фебруару исте године болница је пресељена у нову зграду у Вишеградској улици, где је имала 70 постеља, три одељења, модеран оперативни блок, амбуланту, рендген-апарат и апотеку. У периоду 1923-1931. године ту је био смештен Дечји хируршки одсек, који је, због бољих услова рада, био премештен из Опште државне болнице, а којег је водио др Димитрије Јовчић, касније професор Медицинског факултета у Београду. У тој болници су радили и многи други лекари, касније такође професори Медицинског факултета у Београду: Нико Миљанић, Светислав Стојановић, Урош Ружичић и Синиша Радојевић. Болница је радила до лета 1934, када је затворена; зграда је продата, а од добијеног новца др Кетрин Макфејл је изградила нову „Енглеско-југословенску дечју болницу за лечење туберкулозе костију и зглобова“ у Сремској Каменици, која је отворена 23. септембра 1934. године.

Кључне речи: дечја болница; Србија; историја медицине; др Кетрин Макфејл

УВОД

Прва дечја болница као засебна педијатријска болничка установа основана је у Србији пре 90 година, у бурним временима, непосредно након Првог светског рата и ослобођења земље. „Србија је у том периоду била у веома тешкој ситуацији. Све је било у стању дезорганизације и није постојала никаква могућност за болнички рад. То је довело до тога да су деца умирали сваког дана само зато јер није било праве медицинске заштите“, забележила је др Кетрин Макфејл (*Katherine S. MacPhail*; 1887-1974), једна од хероина Првог светског рата која је из родне Шкотске дошла у Београд у децембру 1918. године, да несебично помогне нападеној земљи и народу, а пре свега деци [1, 2, 3]. Понесена својим племенитим идејама, ова енергична и несумњиво веома способна млада докторка врло брзо се снашла у тој хаотичној ситуацији и, уз одобрење Министарства здравља, у јануару 1919. године основала је у једној напуштеној војној бараци привремену болницу за лечење деце која се убрзо развила у прву дечју болницу у Србији.

Прве установе за заштиту деце социјално-здравственог типа осниване су у Србији крајем 19. и почетком 20. века, као што су Дом за сиротну децу (1887), Дом за глувонему и слепу децу (1893), Друштво „Српска мајка“ (1910) и тзв. Материнско удружење, које је основано 1904. године углавном на иницијативу др Драге Љочић, прве жене лекара у Србији, и др Јована Јовановића, тадашњег шефа Одељења за женске болести Опште државне болнице (ОДБ) [4]. Њихов први Дом за нахочад, који

је отворен 1. децембра 1905, био је смештен у једној приватној кући у тадашњој Студеничкој улици (данас Тиршова улица) број 31. Касније, током 1925. године, изграђен је нови тзв. Матерински дом на углу Студеничке и улице Краља Милутина, у згради у којој је данас смештен Институт за неонатологију. Ове установе су, међутим, имале више социјалну улогу (здравствено просвећивање мајки, помоћ сиромашној и напуштеној деци итд.), а мање медицинску.

Крајем 19. века појавила се и потреба за болницом или болничким одељењем за лечење деце, па је управа Дома за сиротну децу почетком 1892. године покренула иницијативу за градњу дечје болнице, до чега, и поред добре воље, није дошло, него је 1899. основано Одељење за дечје болести ОДБ на Палилули, у Видинској улици (данас улица Џорџа Вашингтона), на чијем челу је био др Платон Папакостопулос (1864-1915), први специјалиста педијатрије у Србији. Ова прва педијатријска установа болничког типа премештена је 1907. године у круг ОДБ на Врачару, у једну дрвену бараку, и тада је названа Одељење за дечје и инфективне болести, пошто су ту углавном лечена деца оболела од заразних болести. Током Првог светског рата, пошто су тада сви лекари ОДБ били мобилисани, о Одељењу, које је у ратним условима било пресељавано и затварано, бринула се др Славка Михајловић-Клисић [4, 5]. Након завршетка рата Одељење је поновно отворено, а бригу о њему преузео је новембра 1919. др Миленко Матерни (1875-1929), тада једини педијатар у Србији. Током 1928. године Дечје одељење је пресељено из дрвеног павиљона у већу, со-

лидну зграду, у којој је настављен рад до његовог укидања 1947. После смрти др Миленка Матерног 1929. године, за шефа Одељења постављен је др Милан Петровић (1886-1963) [4]. Одвојено од ОДБ у Београду је 1924-1925. године у улици Милоша Великог број 5 основана Дечја клиника Медицинског факултета, која је 1940. пресељена у новоизграђени објект у Тиршовој улици, где се и данас налази као Универзитетска дечја клиника [4].

У том историјском периоду развоја педијатријске службе у Србији несумњиво веома важно место заузима оснивање прве самосталне дечје болнице, која је почела с радом 1919. године. Ове године навршило се пуних 90 година од почетка одвојеног лечења деце у посебној болници, па је стога овај датум вредан помена. Такође, не треба заборавити ни др Кетрин Макфејл, оснивача ове болнице, која је постала део српске медицине у време Првог светског рата, а посебно између два рата.

ОСНИВАЧ

Др Кетрин Макфејл (Слика 1) рођена је у Шкотској, у месту Коутбриџ (*Coatbridge*), које је данас део великог Глазгова, у лекарској породици (отац лекар, мајка медицинска сестра, три стрица такође лекари). Студије медицине завршила је 1911. године на Универзитету у Глазгову, после чега је радила најпре у Глазгову, а затим уз свог оца у родном Коутбриџу [1, 2]. По

Слика 1. Др Кетрин Макфејл у Београду 1922. године
Figure 1. Dr. Katherine MacPhail in Belgrade in 1922

избијању Првог светског рата ова млада лекарка придружила се као добровољац тада основаној установи „Болнице шкотских жена” (*Scottish Women's Hospitals*) и с првом јединицом стигла у зараћену Србију у јануару 1915. године. Била је стационарирана у Крагујевцу [1, 2, 6, 7], где је радила до маја 1915, када је прешла на рад на Инфективно одељење Војне болнице у Београду, где су тада заиста постојале велике потребе јер је тог пролећа у Србији беснела страшна епидемија пегавог тифуса [8], од којег је у јуну 1915. оболела и сама др Макфејл. Након опоравка, др Макфејл се у септембру 1915. вратила у родну Шкотску, а већ у јануару 1916. отишла као лекар добровољац у Француску, где је, између осталих, радила и у болници у месту Бастија, на Корзици, где су лечене избеглице из Србије. У рано пролеће 1917. године, на позив др Романа Сондермајера, тадашњег начелника Санитетског одељења Врховне команде Српске војске, др Макфејл долази на Солунски фронт, где је радила непосредно иза линије фронта до августа 1918, када се вратила у Шкотску, да помогне оболелом оцу. Већ у децембру 1918. долази у тек ослобођени Београд, да учини што може и помогне земљи и народу које је заволела [1, 2].

ОСНИВАЊЕ И РАЗВОЈ ПРВЕ ДЕЧЈЕ БОЛНИЦЕ

Стигавши у ратом опустошену и осиромашену Србију, др Макфејл се одмах бачила на посао и у року од неколико недеља у јануару 1919. године, уз одобрење Министарства здравља, почела је с радом у Београду прва дечја болница. О томе је она касније написала: „У децембру 1918. године добијена је на употребу једна напуштена аустријска барака, која је пре тога била коришћена као штала... Уз љубазну помоћ разних савезничких добротворних мисија добијена је опрема и могло се започети са радом” [3]. Та барака налазила се у тадашњој Студеничкој улици, у близини Војне болнице, и била је у веома лошем стању, но уз помоћ британских marinaца Дунавске флоте, чија се једна јединица тада још налазила у Београду, барака је брзо очишћена, поправљена, офарбана и оспособљена за коришћење. Од британског Црвеног крста добијено је 25 војничких кревета, постељина и разне друге ствари, од америчког Црвеног крста добијена је већа количина лекова и завојног материјала, а исхрану је за почетак обезбедила добротворна кухиња тзв. Српског потпорног фонда (*Serbian Relief Fund*), која се налазила у близини. Две британске медицинске сестре и две болничарке које су раније радиле са др Макфејл на Солунском фронту и које су биле на пропутовању кроз Београд, када су чуле за оснивање ове болнице, одмах су пристале да ту остану и раде. Тако је ова мала болница почела с радом, а др Макфејл је крајем јануара 1919. писала кући: „Уз издашну помоћ различитих организација, брзо смо започели с радом и велики број мајки и болесне, неухрањене деце јадног изгледа долазе из целе земље да траже помоћ у болници... Наша мала болница представља заиста велики успех; имамо једно одељење са 20 кревета, а такође имамо и амбулан-

ту где долазе гомиле деце лошег здравственог стања из разних сиротишта. Надамо се да ћемо ускоро имати још 10 кревета, али нам недостаје грејање, а поред тога не можемо да набавимо ни довољно сламе да напунимо сламарице” (Слика 2) [1, 2, 9]. Новац за одржавање болнице добијан је од разних добротворних установа у виду донација, те од организације добротворних приредби, што је било доста успешно, јер је др Макфејл у то време постала веома популарна у Београду.

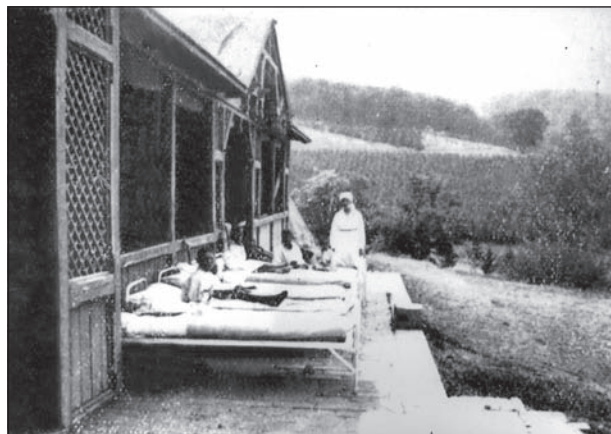
Током првих неколико месеци сваки кревет у болници је био заузет, а кроз амбуланту свакога дана пролазио је велики број деце. Сав лекарски рад обављала је сама др Макфејл, јер је у то време у Србији било веома мало лекара; свега њих стотинак преживело је рат, а нарочито велики број лекара изгубљен је током велике епидемије пегавог тифуса [8]. Једина помоћ у том погледу били су британски лекари који су се у то време задесили у Београду, а велику помоћ је тада пружио и др Габријел Гарније, оснивач Француског диспанзера за одојчад „Кап млека” (*Goutte de lait*), првог дечјег диспанзера у Србији, који је основан 12. октобра 1919. године [4]. Но, болница је и поред бројних тешкоћа уредно функционисала, па је већ у рано пролеће 1919. постала премалена да прими све оне који су тражили помоћ, што се нарочито односило на велики број деце оболеле од туберкулозе. Др Макфејл је успела да добије један празан павиљон у Топчидеру, који је преуређен и где је отворен депанданс болнице са 40 постеља, где су били смештени деца оболела од коштано-зглобне туберкулозе и реконвалесценти. Овај павиљон је радио само у летњим месецима до 1924. године и био је велика помоћ болници (Слика 3).

Како се број малих болесника све више повећавао, ова болница у бараџи није могла задовољити све веће потребе, па је др Макфејл, захваљујући својој упорности и популарности, успела да добије једну повећу зграду у улици Кнеза Милоша, у близини Војне болнице, у којој су раније били смештени британски маринци Дунавске флоте, који су у међувремену напустили Београд. Била је то доста велика, светла, солидно грађена и очувана зграда у којој је било довољно простора за 50 кревета, поготово када је др Макфејл успела да замени велике војничке кревете за дечје креветиће. Тада је у болници формирано и посебно одељење за новорођенчад, те операциона сала за мање хируршке интервенције, као и велико одељење за амбулантне случајеве. Проширена болница почела је с радом у новембру 1919, а др Макфејл је касније записала: „Била је то болница са 50 кревета и као таква званично је била призната од стране Владе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца као прва Дечја болница у Србији” [3]. И заиста, то није више била импровизирана установа, него права и званично призната дечја болница, названа „Енглеско-српска дечја болница” (*The Anglo Serbian Children's Hospital*), која је тада почела добијати и сталну државну финансијску потпору.

Како је ова болница у то време била и једина таква установа у Србији, то су њени капацитети ускоро постали недовољни, па је др Макфејл тада дошла на идеју да нађе неко погодна место на морској обали где би

Слика 2. Др Кетрин Макфејл са групом оболеле деце испред бараке у којој се налазила прва дечја болница почетком 1919. године
Figure 2. Dr. Katherine MacPhail with a group of sick children in front of the barrack in which she established the first children's hospital at the beginning of 1919

Слика 3. Павиљон у Топчидеру лета 1919. године
Figure 3. The Topčider Pavilion in summer of 1919

могла отворити посебни депанданс за смештај деце са коштано-зглобном туберкулозом и других реконвалесцената. Ускоро је сазнала за једну лепу зграду на Лападу, у Дубровнику, која је била рекверирана и у којој је требало да се уреди дом за опоравак официра. Одмах се лично обратила војводи Живојину Мишићу, тадашњем начелнику Генералштаба, с којим се познавала још од Солунског фронта, и објаснила му у чему је проблем. Војвода Мишић је одмах наредио да се ова вила преда „Енглеско-српској дечјој болници” на даље коришћење. Комплетна опрема добијена је из једне напуштене аустријске војне болнице у Боки Которској, па је овај депанданс, коју су називали „Вила Бра-

вачић”, отворена за рад у фебруару 1920. Успешно је функционисала до 1922. године и у њу су на опоравак примана како деца из београдске болнице, тако и сирочад из разних дечјих домова (Слика 4) [1, 2, 3].

Због веома повећаног обима посла, у болници је стално постојао проблем медицинског особља, а нарочито медицинских сестара, јер у то време није било школованих домаћих медицинских сестара, па су у болници радиле британске сестре и болничарке, којих је било све мање, а поред њих било је ангажовано и неколико домаћих девојака које су радиле као неговатељице. Уочивши тај проблем, др Макфејл је уз помоћ страних мисија у болници основала школу за обуку медицинских сестара, која је почела с радом 1921. године, о чему је записала: „То је прва школа ове врсте у Србији. Жалосно је, али је истина, да је професија медицинских сестара, која у другим земљама представља једно од најчаснијих занимања којим се баве жене, у Србији веома потцењена. Један од задатака ове школе је да утиче на то да се овакво стање промени” [1, 2, 3].

Пошто је отварање школе било условљено пресељењем болнице у већу зграду и пошто се број болесника стално повећавао, др Макфејл је уз помоћ бројних донатора и добротвора успела да купи нову, повећу зграду у Вишеградској улици број 22, на месту где је до 1999. године била зграда Очне клинике, која је тада исељена и приватизована са сасвим другом наменом. „Енглеско-српска дечја болница” је у свој нови, трајни дом пресељена у фебруару 1921, а у згради у улици Кнеза Милоша остала је школа за медицинске сестре. „Енглеско-српска дечја болница”, која је најзад добила свој прави дом у новој згради у Вишеградској улици (Слике 5 и 6), имала је 70 кревета распоређених у три одељења – интерно, хируршко (с веома модерно опремљеним операционим блоком) и одељење за новорођенчад, као и велико одељење за амбулантне болеснике, рендген-апарат и апотеку [10]. За тадашње прилике била је то изузетно добра дечја болница, уређена и вођена по узору на сличне установе у Великој Британији. Због бољих услова рада, у ову болницу је 1923. године из ОДБ премештен Дечји хируршки одсек, који је до 1931. године водио др Димитрије Јовчић, оснивач дечје хирургије код нас и касније професор Медицинског факултета у Београду. Пресељење у нову, пространу зграду и коначно оснивање савремене, узорно уређене и вођене дечје болнице био је велики и значајан догађај, како за болницу, тако и за целу земљу. Према званичном извештају о раду болнице од 1918. до 1921. године [3], том приликом у болницу су стигла бројна признања, међу којима и писмо Николе Пашића, тадашњег председника владе, датирано 27. јула 1921, у којем се каже: „Желим да изразим своје искрено дивљење за све оно што је Енглеско-српска дечја болница, уз огромне напоре др Кетрин Макфејл, учинила за ову земљу. Рад за добробит деце један је од најхитнијих и најважнијих задатака наше државе. Ова установа је један од примера шта се све у пракси може учинити у смислу обнове и пример који не завређује само захвалност нашег народа, него и сву могућу помоћ и подршку” [1, 2, 3].

Слика 4. Др Кетрин Макфејл (у белом огрталу у средини слике) са децом и особљем на тераси „Виле Бравачић” у Дубровнику 1920-1921. године

Figure 4. Dr. Katherine MacPhail (wearing a white coat, in the centre of the picture) with children and members of the staff on the terrace of the “Villa Bravačić” in Dubrovnik (c. 1920-1921)

Слика 5. Зграда у Вишеградској улици број 20 у Београду, где је била смештена „Енглеско-српска дечја болница” 1921-1934. године

Figure 5. The building in 20 Višegradska Street, Belgrade, where the Anglo-Serbian Children’s Hospital was accommodated 1921-1934

Слика 6. Превоз малих болесника у Дечју болницу у Вишеградској улици у зиму 1922. године

Figure 6. Transport of small patients to the Children’s Hospital in Višegradska Street in the winter of 1922

Осим недостатка медицинских сестара постојао је и проблем лекарског кадра. У првим годинама рада др Макфејл се ослањала на своје колеге из Велике Британије, који су обично долазили у болницу на одређено време, а касније су постепено на рад у болници примани домаћи млади лекари, који су ту стицали праксу и

искуство. Поред др Јовчића, у овој болници су радили и др Нико Миљанић, др Урош Ружичић, др Светислав Стојановић и др Синиша Радојевић, касније професори Медицинског факултета у Београду. У болници су у различитим временским периодима такође радили др Милоје Васић, др Владимир Богдановић, др Милан Соколовић, др Десанка Прекајски, др Јелица Петровић, др Десанка Кутлић, др Марија Рокнић и др Милорад Јовановић [1, 2, 11]. Занимљиво је да је на молбу др Макфејл за помоћ Министарство здравља у априлу 1921. године доделило др Миленка Матерног да као „указно лице” помогне рад ове болнице [4].

Према званичним извештајима [3, 11, 12], у болници је од оснивања 1919. до краја 1921. године болнички лечено 1.251 дете, док су амбулантно лечена 9.162 детета. Од пресељења у нови и стални дом у Вишеградској улици број болесника се стално повећавао, па је већ до краја јула 1925. године лечен 3.241 лежећи болесник, односно прегледано је и амбулантно лечено 37.075 деце. Болница је и поред повремених финансијских потешкоћа стално радила пуним капацитетом, а сиромашна деца су увек лечена бесплатно. Као таква установа је постала врло популарна у Србији, а сама др Макфејл веома цењена међу нашим народом.

Др Макфејл је била свуда радо виђена, о чему сведочи и чињеница да је већ у јесен 1922. била примљена у аудијенцију код краљице Марије. Тада је писала кући: „Била сам у аудијенцији код краљице, која је изузетно фина особа и веома заинтересована за болницу. Пристала је да буде покровитељица болнице и да ми помаже колико може” [1, 2, 9]. Тако је „Енглеско-српска дечја болница” добила високог покровитеља и заштитника у лику краљице Марије, која је ту улогу обављала неколико година, како у Београду, тако и касније у Сремској Каменици. Болницу су посећивале и друге познате личности тога доба, међу којима су млади војвода од Јорка, касније енглески краљ Џорџ VI, који је у пратњи кнеза Павла посетио болницу у лето 1922, и војвоткиња од Јорка, мајка садашње енглеске краљице Елизабете II, позната као Краљица Мајка, која је болницу обишла у лето 1923. Године 1929. болницу је посетио др Леонард Финдлеј, професор педијатрије из Глазгова, и дао позитивну изјаву о њеном раду [1, 2].

Било је то „златно доба” ове дечје установе, а након више од десет година рада у „привременом статусу” болница је коначно 1931. године добила и државно признање. Влада Краљевине Југославије званично је признала болницу као сталну, независну, приватну установу под контролом Министарства здравља, која је добијала и сталну финансијску помоћ. Тада је и назив болнице донекле измењен у „Енглеско-југословенска дечја болница”. У јулу 1931. болница је штампала свој десетогодишњи извештај у којем је приказан број лечених болесника по годинама и из којег се види да је у периоду 1919-1930. године лечено 6.838 лежећих и 131.797 амбулантних болесника, што је импресиван број [1, 2, 11].

Један од веома значајних аспеката рада болнице било је и здравствено просвећивање родитеља, о чему је др Макфејл писала: „Осим непосредне помоћи у ле-

чењу малих пацијената, амбулантно одељење има веома значајну улогу у подучавању мајки како да открију симптоме болести, те како да лече једноставне тегобе у деце, а поред тога посебна пажња се посвећује васпитном деловању о потреби одржавања чистоће и личне хигијене. Вредност овог подучавања са тачке гледишта бриге о деци је непроцењива” [1, 2, 11]. О успеху ове болнице, као и других дечјих установа у то време у Београду говори податак да се број умрле деце са 669 у 1927. години смањено на 384 у 1936. години, што је 50 посто мање и указује на то да је несребичан напор и наших и страних лекара, а пре свега др Макфејл, имао успеха и био од непроцењивог значаја за развој педијатријске службе у Србији [4].

Почетком тридесетих година двадесетог века др Макфејл је почела да размишља о затварању дечје болнице у Београду, а разлога за то било је много. Наиме, крајем двадесетих година у Београду су већ биле основане различите установе за заштиту деце, међу којима и Педијатријска клиника Медицинског факултета (1924-1925) [4, 13], тако да су потребе за дечјом болницом општег типа, каква је била „Енглеско-југословенска дечја болница”, знатно смањене; такође, услед повећаних финансијских проблема број постеља се редуковао. Међутим, и поред снажног развоја здравствене службе, тих година проблем хроничних болесника, а нарочито деце оболеле од коштано-зглобне туберкулозе, био је и даље огроман, због чега се др Макфејл одлучила за сељење болнице и промену профила рада. То је објаснила на следећи начин: „За овај подухват одлучила сам се због тога што осећам да је дошло време да се болница, која је задовољавала акутне потребе у послератним годинама, трансформише из установе општег типа у специјалну болницу за лечење убогаљене деце, којих има веома много и представља проблем који већ дуго чека на решење” [1, 2, 14].

„Енглеско-југословенска дечја болница” у Београду функционисала је до лета 1934, када је затворена, а зграда болнице продата Министарству здравља. Оно је ту сместило Очно одељење ОДБ, које је основано 1936, а усељено у нову зграду, саграђену на истом месту, 1938. године. Зграда се и данас ту налази, иако је Очна клиника исељена 1999, а зграда продата. Од новца добијеног продајом др Макфејл је саградила нову зграду у Сремској Каменици, где је у лето 1934. основана „Енглеско-југословенска дечја болница за лечење туберкулозе костију и зглобова” [1, 2], што је био још један храбар подухват ове племените и неуморне Шкоткиње. За своје заслуге др Макфејл је одликована Орденом Светог Саве III реда, а 1973. године проглашена је почасним чланом Српског лекарског друштва [1].

ЕПИЛОГ

Оснивање „Енглеско-српске дечје болнице” у специфичним условима и времену превирања, непосредно по завршетку Првог светског рата, када је у ратом уништеној Србији, због сталног повећања броја оболеле деце и недостатка медицинског особља, постоја-

ла огромна потреба за таквом установом, било је не-сумњиво велики и сваке хвале вредан подвиг, од ко-је је наш народ имао неизмерну корист. У болници је током 15 година њеног рада хоспитализовано 8.600 деце, а више од 170.000 деце је прегледано и лечено у њеним амбулантима. Била је то прва и једно време је-дина дечја болница у Србији, а ту је кроз дуги низ го-дина функционисало једино дечје хируршко одељење, које је касније прерасло у Дечју хируршку клинику. У оквиру ње отворена је и прва школа за медицинске се-

стре у Србији, које су касније у њој обављале и прак-су. Напоран рад довео је до смањења смртности деце у првој години по рођењу за 50 посто у периоду 1927-1936. године. Више истакнутих лекара који су радили у тој болници касније су постали познати професори Медицинског факултета у Београду, а велики број дру-гих лекара стицао је годинама драгоцено искуство у лечењу дечјих болести и организацији савремене деч-је заштите у тој примерној установи, која је уређена и вођена по узору на сличне установе у Европи.

ЛИТЕРАТУРА

1. Mikić Ž. Uvek vaša, Život i delo dr Ketrin Makfejl. Novi Sad: Matica srpska; 1998.
2. Mikić Dj Ž. Ever Yours Sincerely, The Life and Work of Dr. Katherine S. Macphail. Cambridge: Perfect Publishers Ltd; 2007.
3. Macphail K. The Anglo-Serbian Children's Hospital Belgrade, 1918-1921 (Report). Coatbridge: Pettigrew Ltd; 1921.
4. Pešić,VD, Pavlović BB. Prvi pedijatri i prve pedijatrijske ustanove u Srbiji. Beograd: Grafički atelje „Bogdanović“; 2006.
5. Mihajlović S. Oblaci nad gradom 1914-1918. Beograd: Izdanje autora, Reprint iz 1915. godine; 2008.
6. Mikić Ž. Bolnice škotskih žena – 90. godišnjica njihovog delovanja u Srbiji. Med Pregl. 2005; 58(11-12):597-608.
7. McLaren ES, editor. A History of the Scottish Women's Hospitals. London: Holder and Stoughton; 1919.
8. Stanojević V. Pegavi tifus u srpskoj vojsci 1914-1915. In: Stanojević V, editor. Istorija srpskog vojnog saniteta, Naše ratno sanitetsko iskustvo. Beograd: Stanojević V; 1925. p.329-335.
9. Macphail K. Pisma 1915-1925. London: Arhiva Imperijalnog vojnog muzeja (Imperial War Museum).
10. Anonim. The Anglo-Serbian Children's Hospital. London: The World's Children; 1925.
11. Macphail K. The Anglo-Yugoslav Children's Hospital Belgrade, 1921-1931. London and Bedford: The Weardale Press Ltd; 1931.
12. Macphail K. For the Children of the Serbia, A little Hospital and a Great Work. London: The World's Children; December 1925 – January 1926. p.46-48.
13. Spomenica, 50 godina Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, 1920-1970. Beograd: Galenika; 1970.
14. Macphail K. To Pastures New. London: The World's Children; 1933.

90th Anniversary of Founding the First Children's Hospital in Serbia

Želimir Mikić¹, Aleksandar Lešić²

¹School of Medicine, University of Novi Sad, Novi Sad, Serbia;

²Institute of Orthopaedics and Traumatology, Clinical Centre of Serbia, Belgrade, Serbia

SUMMARY

The first children's hospital in Serbia, as an exclusive paediatric institution, was founded in a deserted military barracks in Studenička Street, near the Military Hospital, in January 1919. The founder was Dr. Katherine MacPhail, a young Scottish lady doctor, who came to Serbia for the first time in January 1915, with the first "Scottish Women's Hospital". After that, she worked as a volunteer during the First World War in France and on the Thessalonica Front. In the spring of 1919, the hospital was given an open pavilion in Topčider, which worked only during the summer months till 1924. In November 1919, the hospital was moved to a new building in Knez Miloš Street, and then named The Anglo-Serbian Children's Hospital. In February 1920, a new annex, called "Villa Bravačić", was opened in Dubrovnik, which was active till 1922. In this hospital, the first Training School for Serbian Nurses was opened in 1921, and in

February of that year, the hospital moved into its new permanent house in Višegradska Street, where it had 70 beds, three wards with a modern operating theatre, outpatients' department, X-ray outfit and a pharmacy. Because of much better working conditions, the Children's Surgical Department of the General State Hospital headed by Dr. Dimitrije Jovčić, later a professor of the Faculty of Medicine in Belgrade, was accommodated in this hospital from 1923 to 1931. Apart from him, in this hospital, there used to work a number of young Serbian physicians and several of them later became professors of the Belgrade Faculty of Medicine. The hospital worked till 1934, when it was closed, the building was sold and from that money Dr. MacPhail built a new Anglo-Yugoslav Children's Hospital for Tuberculosis of Bones and Joints in Sremska Kamenica.

Key words: children's hospitals; Serbia; history of medicine; Dr. Katherine MacPhail

Aleksandar LEŠIĆ

Hadži Milentijeva 8, 11000 Beograd, Srbija

Tel.: +381 (0)11 455 120; Email: alesic@sbb.rs